

жимі реального часу з сотень онлайн-покупок [4]. Індекс Google Price надає аналогічну інформацію. Google Trends аналізує дані пошуку в інтернеті.

Соціальні мережі також можуть бути джерелом економічних даних, у тому числі хештеги Twitter, зокрема #NFPGuesses. Агрегування даних під хештегом дозволяє робити щотижневі прогнози щодо несільськогосподарських доходів.

Zillow — онлайн-сервіс нерухомості, який збирає інформацію про домашні продажі і іпотечні кредити, а такі компанії, як SpaceKnow використовують супутникові знімки для відстеження виробництва [5].

Використання big data в економічних прогнозах та аналітиці пов'язано з певними труднощами — вибір необхідного масиву даних для аналізу, їх правильна інтерпретація та комбінування з іншими методами аналітики та прогнозування.

Запровадження в сферу державного управління методів та інструментів бізнес-аналітики, в тому числі, роботи з big data, з використанням сучасних програмних продуктів значно підвищить якість прийняття рішень. У той же час це потребує значних фінансових ресурсів, навчання персоналу та відповідного нормативно-правового забезпечення.

Література

1. Офіційний сайт IBM. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ibm.com/>
2. R. Muenchen «The Popularity of Data Analysis Software». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://r4stats.com/articles/popularity/>
3. Tara M. Sinclair. What big data could do for economic forecasts. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://agenda.weforum.org/2015/08/what-big-data-could-do-for-economic-forecasts/>
4. The billion prices project. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bpp.mit.edu/www.spaceknow.com>

УДК 336.226

Оксана ОЗЕРЧУК *

РЕФОРМУВАННЯ СТЯГНЕННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

РЕФОРМИРОВАНИЕ ВЗЫСКАНИЯ ЕДИНОГО СОЦИАЛЬНОГО ВЗНОСА В СИСТЕМЕ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ

THE REFORM OF SOCIAL CONTRIBUTION COLLECTION IN ANTI-CRISIS MANAGEMENT SYSTEM

Анотація. Окреслено основні напрями реформування єдиного соціального внеску в Україні. Проаналізовано та систематизовано основні пропозиції Уряду, народних депутатів, громадських організацій, представників бізнесу щодо реформування ЄСВ.

Аннотация. Очерчено основные направления реформирования единого социального взноса в Украине. Проанализировано и систематизировано основные предложения Правительства, народных депутатов, общественных организаций, представителей бизнеса относительно реформирования ЕСВ.

Abstract. The basic directions of reforming the social contribution in Ukraine. Analyzed and systematized the main proposals of the Government, deputies, public organizations, businesses on the reform of social Contribution.

Згідно Меморандуму України з МВФ податкова реформа 2015 року спрямовується на зменшення ставки ЄСВ з метою сприяння детінізації заробітних плат, що задасть напрямом подальшого реформування ставок ЄСВ [1, с. 40].

28 грудня 2014 року було прийнято Закон України № 77-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» (далі — Закон № 77-VIII), який вступив у силу з 1 січня 2015 року. Даний Закон виклав у новій редакції Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та запровадив спрощення єдиного соціального внеску шляхом

* ОЗЕРЧУК Оксана Вікторівна / Оксана ОЗЕРЧУК / Oksana OZERCHUK — к.е.н., старший науковий співробітник відділу податкової системи НДФІ ДННУ «Академія Фінансового управління» Міністерства Фінансів України, e-mail: ozerchuk@ukr.net

запровадження з 1 січня 2015 року коефіцієнту 0,4 % до діючої ставки ЄСВ для тих роботодавців, які одночасно дотримуються певних умов.

Перш за все варто зазначити, що враховуючи той факт, що серед основних цілей даного Закону було виведення заробітних плат «із тіні», адже згідно даних Міністерства соціальної політики України, ринок тіньової зарплати в Україні становить 200 млрд грн [2]. Проте критерії для застосування понижуючого коефіцієнту до діючої ставки ЄСВ, запроваджені Законом № 77-VIII, підприємствам дуже складно виконати, враховуючи складну економічну ситуацію в країні. До того ж у Законі № 77-VIII не враховані інтереси суб'єктів господарювання, на підприємствах яких середня заробітна плата і так становить 3 і більше мінімальних заробітних плат.

Експерти та підприємці вважають, що реформування ЄСВ у запропонованому вигляді не здатна реально стимулювати легалізацію заробітних плат, збільшивши надходження до Пенсійного фонду, з тієї причини, що ставки фіскальних відрахувань залишаються надто високими і плати заробітну плату «в конвертах» все одно буде вигідніше.

Варто зазначити, що від початку реформа передбачала зменшення не лише ЄСВ, а й податку на доходи фізичних осіб. У комплексі цей механізм міг би спрацювати. Але компенсаторів не знайшлося, тому в реформі залишилося тільки зниження ЄСВ. При цьому відбулося не зниження ставки ЄСВ, а запровадження понижуючого коефіцієнту до ставки ЄСВ за умови виконання певних критеріїв, тобто фактично мова йде про запровадження пільги. Оскільки Закон № 77-VIII було прийнято бізнесом з певним скепсисом, Кабінет Міністрів України визнав експеримент невдалим і повернувся за стіл переговорів з представниками бізнесу. У результаті групою народних депутатів (Журжієм А.В., Южаніною Н.П., Ляшко О.В., Галасюк В.В., Семерак О.М., Остріковою Т.Г.) було розроблено законопроект №1863 «Про внесення змін до розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (щодо зменшення навантаження на фонд оплати праці)», який було прийнято Верховною Радою України 02 березня 2015 року. Даний Закон набрав чинності 13 березня 2015 року за № 219-VIII «Про внесення змін до розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі Закон № 219-VIII).

Порівнюємо умови для зниження ставки ЄСВ у Законі № 77-VIII і Законі № 219-VIII аби зрозуміти як змінилися вони для роботодавців (табл. 1).

Таблиця 1

ПОРІВНЯННЯ УМОВ ЩОДО ЗНИЖЕННЯ СТАВКИ ЄСВ В ЗАКОНІ № 77-VIII ТА ЗАКОНІ № 219-VIII

Критерій	Умови зниження ЄСВ	
	Закон № 77-VIII (попередній варіант)	Закон № 219-VIII (діючий)
Загальна база для нарахування ЄСВ	за місяць у 2,5 разу перевищує середньомісячну за 2014 рік	за місяць у 2,5 разу перевищує середньомісячну за 2014 рік
Середня заробітна плата по підприємству	збільшилась мінімум на 30 % у порівнянні з середньою за 2014 рік	збільшилась мінімум на 20 % у порівнянні з середньою за 2014 рік
Середній платіж на одну застраховану особу	після застосування коефіцієнту складе не менше 700 грн	не може бути меншим середнього платежу за 2014 рік
Кількість застрахованих осіб	умова відсутня	не може перевищувати 200 % у порівнянні з середнім показником за 2014 рік
Середня заробітна плата по підприємству	не менше 3-х мінімальних заробітних плат	умова відсутня
Понижуючий коефіцієнт в 2015 році	0,4	розраховується за спеціальною формулою як відношення середньої заробітної плати у 2014 році до зарплати на поточний місяць, при цьому, якщо отриманий результат складає менше 0,4 застосовується коефіцієнт 0,4
Понижуючий коефіцієнт у 2016 році	0,6	0,6

Порівнявши умови щодо зниження ЄСВ, варто зазначити, що в Законі № 219-VIII дійсно дещо їх спрощено, зокрема, знижено поріг підвищення середньої заробітної плати на підприємстві з 30 % до 20 %, скасовано умови про те, що середній платіж на одну застраховану особу після застосування коефіцієнту складе не менше 700 грн, та умову, щоб середня заробітна плата перевищувала

три мінімальні заробітні плати, натомість висуваючи одну умову - збереження середнього платежу на одну застраховану особу не менше середнього платежу за 2014 рік. Також Закон № 219-VIII встановив спеціальну формулу для розрахунку понижуючого коефіцієнту, який щомісячно обчислюється платником самостійно.

На думку МВФ, зниження порогу підвищення середньої заробітної плати на підприємстві з 30 % до 20 %, призведе до збільшення дефіциту Пенсійного фонду ще на 20—30 млрд грн [3].

Таким чином, Закон № 219-VIII дещо пом'якшив умови ЄСВ-експерименту для бізнесу, проте вони навряд чи будуть сприяти легалізації заробітних плат. Серед основних причин цього варто зазначити такі:

по-перше, вже вдруге за рік змінюється законодавство щодо проведення такого експерименту. До того ж і народні депутати і Уряд заявляють про плани подальшої реформи ЄСВ уже у 2016 році. Такі часті зміни законодавства без належного суспільного та експертного обговорення не тільки не стимулюють бізнес до виводу заробітних плат «із тіні», але й позбавляють його можливості планування та прогнозування своєї фінансової політики;

по-друге, застосування понижуючого коефіцієнту — це фактично пільга, яка надається на певних умовах і законодавчо закріплена тільки на 2015 та 2016 роки. Фактично виконання цих умов призведе до збільшення фонду оплати праці, задля зменшення ставки ЄСВ, тим самим збільшуючи базу для оподаткування податком на доходи фізичних осіб. І у підсумку навантаження на фонд оплати праці може збільшитись;

по-третє, нині у бізнесу на суспільства фіксується мінімальний рівень довіри до влади.

Варто зазначити, що питання реформування ЄСВ з метою зменшення податкового навантаження на бізнес обговорюється вже кілька років поспіль, фактично від початку його запровадження у 2010 році. Одним із перших законопроектів щодо реформування ЄСВ був законопроект № 1182 (О. Продан та П. Розенка) «Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» зареєстрований 27.12.2012 року. Основна ідея законопроекту полягає у зниженні розміру ставки ЄСВ для роботодавців залежно від ризику виробництва з урахуванням видів економічної діяльності: чим вищий ризик — тим вищий розмір ЄСВ і навпаки. Фактично пропонувалося залишивши замість 67 класів ризику (з розміром від 36,76 до 49,7 %) три ступеня ризику: низький - 18,1 %; середній — 25,6 %; високий — 33,1 %.

До того ж у законопроекті О. Продан і П. Розенка пропонувалося також:

— звільнення від сплати за себе єдиного внеску фізичних осіб — підприємців на спрощеній системі оподаткування та членів сімей цих осіб, які беруть участь у провадженні підприємницької діяльності;

— звільнення платників від сплати єдиного внеску на час відпуски протягом календарного місяця та лікарняного листка на строк більше одного календарного місяця;

— встановлення єдиного внеску для підприємств, установ і організацій, фізичних осіб-підприємців, в яких працюють інваліди, у розмірі 8,41 % тощо.

Варто зазначити, що законопроект 1182 обговорювався у комітетах Верховної Ради України майже два роки та був відкликаний розробниками 27 листопада 2014 року напередодні подання урядового законопроекту.

Окрім законопроекту О. Продан і П. Розенка, пропозицій та ініціатив щодо реформування ЄСВ було чимало і вони продовжують з'являтися, але поки що жодна із них не оформлено відповідним законопроектом.

Зокрема, представники Реанімаційного пакету реформ (далі — РПР) пропонують комплексно реформувати податок на доходи фізичних осіб і ЄСВ. Реформу передбачають провести у два етапи:

— на першому етапі пропонується зменшити ставку ПДФО до 10 %, а ЄСВ — до 18 %. Для компенсації втрат зменшена ставка ЄСВ у розмірі 18 % впроваджується протягом перехідного періоду тривалістю півроку, протягом якого сувати зменшену ставку зможуть застосовувати платники, які збільшать фонд оплати праці в два рази;

— на другому етапі передбачається скасування ЄСВ і встановлення ставки ПДФО на рівні 20 %, але за умови наявності компенсаторів [4].

Громадянська платформа «Нова Країна» також активно підтримує ідею реформування ЄСВ разом із зменшенням ставки ПДФО: пропонуючи встановити 10-відсоткову ставку для ПДФО і фіксовану ставку ЄСВ в обсязі 41 % від мінімальної заробітної плати. На думку представників громадянської платформи фіксована ставка ЄСВ, яка незалежно від розміру зарплати буде становити близько 499 грн (за нинішнього розміру мінімальної зарплати), зруйнує стимули для виплати зарплат у «конвертах». У той же час ініціатори даної реформи зізнаються, що соціальні гарантії будуть зведені до мінімуму. До того ж ними пропонується трансформація ЄСВ у соціальний податок і відповідно його надходження до державного бюджету [5].

Експертна група «Підприємці за реформи» здійснивши низку розрахунків податкового навантаження на бізнес, дійшла висновку, що податковий паритет виникає за умови, коли сума ставок ЄСВ і ПДФО становить 22 %, наприклад, ЄСВ — 15 %, а ПДФО — 7 %, при збереженні решти податків на поточному рівні [6].

Голова ДФС України Роман Насіров пропонує зменшити ЄСВ до 20 % у 2016 році. Він стверджує, що після такого радикального зменшення ставки бізнес буде виводити заробітну плату «із тіні». За розрахунками ДФС у перші три місяці реформи втрати по ЄСВ складуть близько 30 % надходжень або 10 — 15 млрд грн, які на протязі наступних шести місяців будуть компенсовані за рахунок збільшення надходжень єдиного внеску внаслідок детінізації заробітних плат [7].

Найрадикальніша пропозиція щодо реформування ЄСВ належить народному депутату України, члену цільової команди «Податкова реформа» при Міністерстві фінансів України Андрію Журжію. Він пропонує взагалі скасувати ЄСВ і військовий збір вже у 2016 році, залишивши тільки ПДФО зі ставкою 29 %, поступово знижуючи її: до 25 % у 2017 р. і 20 % — у 2018 році [8].

Проаналізувавши пропозиції щодо реформування ЄСВ варто зазначити, що всі вони фактично вписуються у три різні підходи реформування: перший передбачає зниження ставки ЄСВ; другий — реформування ЄСВ разом із податком на доходи фізичних осіб, а третій — скасування ЄСВ і підвищення ставки ПДФО.

Основним ризиком зниження ставки ЄСВ є збільшення діри у бюджеті й так дефіцитного Пенсійного фонду, а це — пряма загроза недоотримання пенсій. Всі без винятку автори пропозицій зниження ставки ЄСВ вважають детінізацію заробітних плат такою собі «панацеєю від усіх хвороб», яка забезпечить через кілька місяців після реформи швидкий приріст надходжень єдиного внеску. Додаткових компенсаторів для ПФУ вони не передбачають у своїх пропозиціях.

Найрадикальнішим є третій підхід, адже скасування ЄСВ автоматично призведе до скасування Пенсійного фонду України, що може призвести до серйозних економічних і соціальних наслідків.

Фактично, в жодній із розглянутих пропозицій реформування ЄСВ не вирішується основна проблема, яка є однією з причин реформування, — наповнення Пенсійного фонду України. При цьому пенсійні видатки в структурі Державного бюджету України зростають невблаганно: з 14 % у 2004 році до 26 % у 2014 році. Україна — світовий лідер за питомою вагою пенсійних видатків, які у нас становлять 17 % ВВП. У Німеччині, Франції, Японії, Іспанії, Швеції, США, Нідерландах, Польщі й багатьох інших країн цей показник нижчий, а розмір пенсій вищий.

Зазначене свідчить про те, що в Україні необхідно проводити не тільки реформу ЄСВ з метою детінізації заробітних плат, а й реформувати пенсійну систему. На нашу думку, запровадження накопичувальної пенсійної системи був би найкращим стимулом для виведення зарплат «із тіні». Оскільки в такому разі саме співробітник зацікавлений в одержанні легальної зарплати і просто не погоджуватиметься на виплату заробітної плати «у конверті», розуміючи, що прирікає себе на мінімальні пенсійні виплати.

З огляду на це, вважаємо, що переглядати ставки ЄСВ можна лише за умови вирішення проблеми наповнення Пенсійного фонду України, бо ЄСВ повністю спрямовується на виплату пенсій.

Вважаємо, що в пошуках компенсаторів для ПФУ необхідно вийти за традиційні рамки, такі як: розширення прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб; скасування максимального порогу, з якого платиться ЄСВ; запровадження загального декларування доходів; застосування збору до ПФ з операцій купівлі-продажу безготівкової валюти і т.п. Окрім традиційних інструментів варто скористатися успішним досвідом проведення ЕТПР у європейських країнах і розглядати в якості компенсаторів уже існуючі та нові екологічно-орієнтовані податки, а також рентні платежі.

Окрім того варто зазначити, що ще одним напрямком реформування ЄСВ могло б стати часткове перенесення платежів ЄСВ з роботодавців на працівників. Адже нині в Україні для роботодавців ставка ЄСВ встановлена на рівні від 36,76 % до 49,7 % (залежно від класу професійного ризику), а ставка ЄСВ для більшості працівників на рівні 3,6 % (2,85 для інвалідів, які працюють на підприємствах УТОГ та УТОС; 2,6 % для працюючих за цивільно-правовими договорами). Фактично, майже все навантаження щодо сплати ЄСВ лягає на плечі роботодавців.

На нашу думку, тільки комплексна реформа ЄСВ разом з пенсійною реформою і реформою податку на доходи фізичних осіб, заздалегідь продумана, обговорена з експертами та отримавши підтримку у суспільства дала б реальний поштовх для легалізації не тільки зарплат, а й інших доходів, особливо в умовах економічної та воєнної нестабільності.

Окрім того, на наш погляд, проводити будь-які реформи у умовах економічної та політичної нестабільності недоцільно, адже економічні агенти ведуть себе «непередбачувано» в погано прогнозованих умовах. На наш погляд, необхідно дотримуватись принципу стабільності податкового законодавства, згідно з яким зміни до будь-яких елементів податків і зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки (пункт 4.1.9 пункту 4.1. ПКУ). В демократичному суспільстві процес обговорення

та прийняття рішень щодо змін до податкової системи на базі консенсусу займає тривалий час. Авральні темпи ухвалення законопроектів знижують їх якість, дискредитують законодавчу гілку влади та обумовлюють необхідність доопрацювання в подальшому. Перманентний процес реформування податкової системи впродовж бюджетного року дестабілізує очікування підприємницького середовища та унеможливило реформування бізнес-планів.

Література

1. Меморандум України з МВФ [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://gordonua.com/news/worldnews/Opublikovan-tekst-memoranduma-mezhdu-Ukrainoy-i-MVF-70967.html>, с. 40
2. Мінсоцполітики завершує роботу над законопроектом про впровадження накопичувальної пенсійної системи [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=247977932
3. Юлія Самаєва. Єдиний соціальний шпик [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/finances/yediniy-socialniy-pshik_.html
4. Дорожня карта реформ [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.rpr.org.ua/ua/achievement/roadmap-of-reforms>
5. Концепція податкової реформи «Білий бізнес» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0BzAibacQ02pjb3VraF95WHk1c3c/view?pli=1>
6. Податкова реформа у концепціях РПР і ГП «Нова Країна» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://novakraina.org/news-2/news/podatкова-reforma-u-konceptsiyakh-rpr-i-g>
7. Роман Насиров: «Хочу с 1 июля снизить ставку ЕСВ до 20 %» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.rbc.ua/rus/interview/roman-nasirov-hochu-iyulya-snizit-stavku-1431441127.html>
8. Все, что нужно знать о налоговой реформе [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://hubs.ua/authority/nalogovaya-reforma-38150.html>

УДК 631.1/338.4

*Катерина ПОСТОЄНКО **

МОНІТОРИНГ АНТИКРИЗОВОГО ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

МОНИТОРИНГ АНТИКРИЗИСНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РЫНКА ПРОДОВОЛЬСТВЕННЫХ ТОВАРОВ В УКРАИНЕ

MONITORING OF ANTICRISIS STATE REGULATION OF FOOD MARKET IN UKRAINE

***Анотація.** Оцінено роль держави у розвитку ринку продовольчих товарів, в тому числі сільського господарства. Розглянуто сучасний вплив держави на врегулювання процесів, що діють на ринку продовольства для забезпечення стабільної продовольчої безпеки. Здійснено моніторинг сучасних реформ, що проводить уряд України в аграрному секторі.*

***Аннотация.** Оценена роль государства в развитии рынка продовольственных товаров, в том числе сельского хозяйства. Рассмотрено современное влияние государства на регулирование процессов, действующих на рынке продовольствия для обеспечения стабильной продовольственной безопасности. Проведено мониторинг современных реформ, которые проводит правительство Украины в аграрном секторе.*

***Abstract.** The role of the state in the development of the market of food products, including agriculture, which is a vital sector of the economy of Ukraine was evaluated. The current influence of the government on the settlement at operating processes in the food market to ensure a sustainable food security was considered. Modern reforms conducted by the government of Ukraine in the agricultural sector were monitored through.*

На сьогодні більше 1 мільярду людей на планеті страждають від хронічного голоду і ця цифра збільшується. Без збільшення обсягів продовольчого забезпечення вона зростатиме. Україна маючи плодючі ґрунти та велику площу земельних ресурсів (36,6 млн га землі від загальної площі 60,37 млн га задіяно в сільському господарстві) може допомогти нагодувати світ. Для цього вона повинна продовжувати дієве державне регулювання ринку продовольчих товарів.

* ПОСТОЄНКО Катерина Іванівна / Катерина ПОСТОЄНКО / Kateryna POSTOENKO — аспірант кафедри макро-економіки та державного управління ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», e-mail: kateryna.postoienko@kneu.ua